

Patiëntenrechten

Uw rechten als patiënt (WBGGO)

Inhoudsopgave

Wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomst	3
Het recht op informatie	4
Toestemmingsvereiste	5
Recht op inzage in uw medisch dossier	7
Recht op privacy	9
Vertegenwoordiging	10
Rechten van minderjarigen	11
Recht om te klagen	12
Rechten en plichten van de patiënt en zorgverlener	13
Nuttige links	14

Wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomst

Wanneer er iets met uw gezondheid aan de hand is, heeft u de hulp van een arts of een andere deskundige nodig. U vertrouwt zich toe aan zijn zorg. Uw zorgverlener én u hebben rechten en plichten. Het is belangrijk dat u deze kent.

Om de positie van de patiënt te versterken, zijn de patiëntenrechten vastgelegd in de Wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomst (WGBO). Deze wet regelt de relatie tussen u en uw zorgverlener. Bijvoorbeeld dat de zorgverlener u goed en volledig informeert over uw ziekte en de behandeling. De WGBO is op 1 april 1995 in werking getreden.

Minstens zo belangrijk als een wettelijke regeling is de houding van u en uw zorgverlener. Dit betekent dat u zich allebei inspannt om uw gezondheid te verbeteren. De zorgverlener werkt daaraan vanuit zijn (medische) deskundigheid. Hij geeft informatie en staat open voor uw vragen en eventuele klachten. Het is belangrijk dat u met de zorgverlener kunt overleggen over wat u van de behandeling verwacht. En dat u zelf ook meewerkt aan de behandeling.

Deze brochure geeft een overzicht van de belangrijkste rechten en plichten uit de WGBO.

Overal waar hij staat, kan ook zij gelezen worden.

Het recht op informatie

In de WGBO staat dat u recht heeft op goede en volledige informatie over uw gezondheid/ ziekte en de mogelijke behandelingen. In de wet wordt dit duidelijk uitgewerkt. In dit hoofdstuk staat wat u mag verwachten van uw zorgverlener. En hoe u zelf kunt zorgen dat u goed geïnformeerd bent.

Waarover krijg ik informatie?

Een zorgverlener informeert u in begrijpelijke taal over:

- uw ziekte of aandoening en de vooruitzichten;
- de voorgestelde behandeling of het onderzoek en het doel daarvan;
- eventueel andere behandelingsmogelijkheden;
- de gevolgen en eventuele risico's van een behandeling of onderzoek;
- de medicijnen en eventuele bijwerkingen;
- de ontwikkelingen rond uw gezondheid en het verloop van de behandeling.

Kortom: de zorgverlener vertelt u duidelijk wat er precies met u kan gebeuren en waarom. Deze informatie heeft u nodig om een beslissing te kunnen nemen over uw behandeling. Een beslissing waarbij u goed kunt afwegen wat u wilt bereiken met de behandeling en wat mogelijke risico's zijn.

Wanneer u niet alles in één keer kunt verwerken, kunt u de zorgverlener vragen het u in gedeeltes vertellen. Het is verplicht dat u alle informatie heeft gekregen én begrepen voordat de behandeling begint.

Hoe krijg ik informatie?

De zorgverlener heeft de plicht om u informatie te geven. Goede informatie krijgen is een samenspel tussen u en uw zorgverlener. Daar zijn geen precieze regels voor, omdat iedere patiënt weer anders is. De zorgverlener zal de informatie afstemmen op u. De een heeft meer uitleg nodig dan de ander. Misschien wilt u graag meteen horen waar het op staat, een ander juist niet. De zorgverlener moet zorgen dat u de informatie goed begrijpt.

U heeft hierin zelf ook een rol. U kunt het gesprek goed laten verlopen door duidelijk te zijn. Bijvoorbeeld door te zeggen dat u meer wilt weten, of dat u nog niet alles begrijpt. Vraag alles wat u wilt weten.

Toestemmingsvereiste

Voordat u een bepaald onderzoek krijgt of wordt behandeld, is uw toestemming nodig. Dit heet in de WGBO het toestemmingsvereiste. De informatieplicht en het toestemmingsvereiste hangen nauw met elkaar samen. Alleen als u goed bent geïnformeerd, weet u waarvoor u toestemming geeft.

Wat houdt het toestemmingsvereiste in?

Een zorgverlener mag u alleen behandelen met uw toestemming. Om toestemming voor een bepaalde behandeling te kunnen geven, krijgt u eerst informatie. Misschien heeft u bedenktijd nodig. Zeg dit dan duidelijk tegen uw zorgverlener. Uiteindelijk beslist u zelf of u wordt behandeld of niet. Wanneer u alle informatie heeft gekregen en begrepen, kunt u beslissen of u de voorgestelde behandeling wilt. U kunt ook kiezen voor een eventuele andere behandeling of om niet behandeld te worden. De zorgverlener moet uw beslissing respecteren. Belangrijk voor de zorgverlener is dat u weloverwogen toestemming geeft voor de behandeling. Daarbij moet duidelijk zijn dat u de informatie heeft begrepen, en dat u op basis daarvan kiest. Dit wordt ook wel 'informed consent' genoemd. Vaak geeft u mondeling toestemming voor een behandeling. Voor meer ingrijpende behandelingen geeft u schriftelijk toestemming.

Wordt altijd om toestemming gevraagd?

Wanneer de behandeling ingrijpend is, zal de zorgverlener uitdrukkelijk uw toestemming vragen. Bij minder ingrijpende behandelingen zal niet altijd zo duidelijk om uw toestemming worden gevraagd. Uw toestemming blijkt dan uit uw gedrag. In sommige gevallen wordt uw toestemming verondersteld, bijvoorbeeld voor handelingen die bij een behandeling horen zoals het plakken van een pleister na een vaccinatie (inenting).

Voorbeeld

Toestemming blijkt uit gedrag

U bent door de huisarts verwezen naar een laboratorium om bloed te laten afnemen. Wanneer u uw mouw opstroopt en uw arm uitsteekt, blijkt daaruit duidelijk dat u toestemming voor de bloedafname geeft.

Kan ik mijn toestemming intrekken?

Nadat u uw toestemming heeft gegeven, kunt u altijd van mening veranderen en uw toestemming intrekken. In dat geval zoekt u samen met de zorgverlener naar een andere behandeling. U kunt ook besluiten om u niet (meer) te laten behandelen. Soms kan een behandeling, wanneer deze al is begonnen, niet direct worden stopgezet. Het kan ook nodig zijn om een behandeling af te maken voor uw eigen veiligheid.

Wat gebeurt er als ik niet in staat ben om toestemming te geven?

In noodgevallen mogen zorgverleners handelen zonder uw toestemming.

Voorbeeld

Behandeling zonder toestemming bij ernstig ongeval

Bij een auto-ongeluk raakt u bewusteloos en wordt u met spoed naar het ziekenhuis gebracht. Natuurlijk wordt u dan behandeld, ook al heeft u geen toestemming kunnen geven. De behandeling is in uw eigen belang en de zorgverlener kan niet wachten tot u weer bij kennis bent. Wanneer er voldoende tijd is, wordt er wel overlegd met uw partner of naaste.

Recht op inzage in uw medisch dossier

Uw zorgverlener houdt een medisch dossier bij over uw gezondheid en de behandeling van uw klachten. Als patiënt heeft u recht om dit dossier in te zien of een kopie van uw medisch dossier op te vragen.

Mag ik mijn dossier inzien?

Uw zorgverlener is verplicht een dossier bij te houden. Hierin staan alle gegevens over uw behandeling. U heeft recht op inzage in uw dossier. Als er gegevens in staan over anderen, dan mag u deze niet inzien.

Voorbeeld

Geen inzage in gegevens over anderen

De heer De Wit heeft een aantal gesprekken gevoerd bij een psycholoog. Er is ook gesproken met zijn vrouw. Daarbij heeft hij ook over haar enkele gegevens in het dossier opgenomen. Deze gegevens haalt de psycholoog uit het dossier voordat De Wit inzage krijgt.

Kan ik mijn dossier online inzien?

Sommige ziekenhuizen en huisartsen hebben een beveiligde website waarop u kunt inloggen om uw medische dossier in te zien. Dit heet vaak een patiëntenportaal. Zo kunt u bijvoorbeeld diagnoses, verwijfsbrieven of uitslagen van onderzoeken inzien. U ziet welke medicatie u krijgt en kunt soms ook notities van uw behandeld arts bekijken. Vanaf 2020 is het voor elke zorgverlener verplicht om u online inzage te geven in uw medisch dossier.

Mag een ander mijn dossier inzien?

Alleen u en zorgverleners die bij uw behandeling zijn betrokken, hebben het recht uw dossier in te zien. Alleen met uw uitdrukkelijke toestemming mogen anderen het inzien. Een zorgverlener moet zijn dossiers zorgvuldig bewaren. Hij moet voorkomen dat anderen (onbevoegden) in uw medische dossier kunnen kijken.

Kan ik een kopie van mijn dossier krijgen?

Op uw verzoek kunt u een kopie krijgen van uw dossier of een gedeelte daarvan. Dit moet de zorgverlener u zo spoedig mogelijk geven. Hij mag daarvoor een redelijke vergoeding vragen. Dit is vastgesteld op €0,23 per pagina, en maximaal €5,- per afschrift. Gaat het om een kopie van meer dan 100 pagina's dan mag hiervoor maximaal €22,50 worden gevraagd. Steeds vaker kunt u een elektronische kopie krijgen via een beveiligde USB-stick. Om de kosten te beperken, kunt u ook eerst uw dossier inkijken en een gedeelte laten kopiëren.

Mijn dossier klopt niet, wat nu?

Wanneer u in uw dossier zaken tegenkomt die niet kloppen of waarmee u het niet eens bent, kunt u de zorgverlener vragen dit te veranderen. Al hij dit niet wil doen, dan moet hij u uitleggen waarom hij dit niet wil doen. Ook kunt u uw eigen visie/ mening over de behandeling opschrijven. Uw zorgverlener zal dit dan aan uw dossier toevoegen.

Hoelang worden mijn gegevens bewaard?

Gegevens uit uw dossier moeten minimaal vijftien jaar worden bewaard. Soms is zelfs een langere bewaartijd nodig. Bijvoorbeeld als u een chronische ziekte heeft of een erfelijke aandoening. In de praktijk blijven de gegevens uit uw elektronisch patiëntendossier gewoon bewaard, tenzij er een reden is om dat niet te doen. Bij minderjarigen start de bewaartermijn vanaf het 18e jaar. Alle patiëntgegevens die voor het 18e jaar zijn verzameld moeten tot het 34e levensjaar worden bewaard.

U kunt ook zelf om vernietiging vragen, als u wilt dat uw gegevens niet meer bewaard worden. In principe zal uw zorgverlener op uw verzoek ingaan, behalve wanneer een ander daar ernstig nadeel van kan hebben. Wanneer hij uw gegevens niet wil vernietigen, moet hij dat aan u laten weten en uitleggen waarom hij dit niet doet.

Voorbeeld:

Langere bewaartermijn bij een erfelijke ziekte

Mevrouw Bakker lijdt aan een erfelijke ziekte, die uitgebreid is onderzocht. De kans is groot dat haar kinderen deze ziekte ook zullen krijgen. Omdat haar gegevens voor hen van belang kunnen zijn, gaat de zorgverlener niet in op haar verzoek om haar dossier te vernietigen.

Recht op privacy

Ook uw recht op privacy is vastgelegd in de WGBO. U heeft recht op bescherming van uw persoonlijke gegevens. Alles wat u met uw zorgverlener bespreekt, moet geheim blijven.

Wat houdt het recht op privacy precies in?

Zorgverleners moeten vertrouwelijk met uw gegevens omgaan. Dit heet ook wel het beroepsgeheim. Alleen personen die betrokken zijn bij uw behandeling, zijn op de hoogte van uw situatie. Informatie mag niet worden doorgegeven aan bijvoorbeeld uw partner, familie of vrienden. Dat mag alleen met uw toestemming.

Het recht op privacy houdt nog meer in. Medische handelingen moeten worden uitgevoerd zonder dat anderen dat kunnen zien. Ook kunt u vragen om in een aparte ruimte een gesprek met uw arts te voeren. Uw privacy moet zoveel mogelijk worden gerespecteerd.

Vertegenwoordiging

Het kan voorkomen dat u niet zelf (meer) kunt beslissen over uw behandeling, bijvoorbeeld omdat u bewusteloos bent of dementie heeft. Dan kan iemand anders u vertegenwoordigen en in uw plaats beslissen. U kunt in een wilsverklaring vastleggen wat u wilt, als u zelf niet meer zou kunnen beslissen.

Wie beslist wanneer ik dat zelf niet meer kan?

De wet regelt ook vertegenwoordiging van patiënten die niet zelf kunnen beslissen. Bijvoorbeeld patiënten met dementie, met een verstandelijke beperking, of patiënten die in coma liggen. Zij worden wilsbekwaam genoemd. De rechter kan in zo'n situatie een curator of mentor benoemen. Deze behartigt uw belangen, wanneer u niet (meer) voor uzelf kunt opkomen.

Het kan ook minder officieel. Dan stelt u zelf een verklaring op waarin u iemand als uw vertegenwoordiger aanwijst. Deze kan voor u beslissen op momenten dat u dat zelf niet kunt. Wanneer er niets op papier staat, betreft de zorgverlener een naaste bij de beslissing over uw behandeling. In eerste instantie is dat uw partner, anders een ouder, kind, broer of zus. Als de benaderde persoon u niet wil vertegenwoordigen, zal de zorgverlener een andere naaste vragen.

Op welke wijze moet de vertegenwoordiger beslissen?

De vertegenwoordiger neemt besluiten op momenten dat u dat zelf niet (meer) kunt. Hij moet dan in uw belang en uw geest namens u beslissen. Hij beslist dan zoals u dat zelf zou hebben gedaan. Een wilsverklaring helpt daarbij.

Waarom een wilsverklaring?

U kunt in een situatie terecht komen waarin u niet meer zelf kunt beslissen. Soms, zoals bij een ongeluk, kunt u dat niet zien aankomen. Vaak kan dat wel, bijvoorbeeld wanneer u op leeftijd komt. Misschien kent u een voorbeeld in uw omgeving waarvan u zegt: 'Ik hoop dat mij dát nooit overkomt!'.

Vindt u het belangrijk dat er, als het erop aankomt, volgens uw eigen ideeën gehandeld wordt? Dan is het verstandig om uw behandelwensen voor bepaalde situaties op te schrijven. Bijvoorbeeld of u nog gereanimeerd of geopereerd wilt worden.

U stelt dan een wilsverklaring op. Het beste kunt u dat samen met uw huisarts doen. Dan weet u dat er geen misverstanden of onzekerheden over uw verklaring kunnen ontstaan.

Wanneer anderen over u moeten beslissen, kan een wilsverklaring hen helpen om dat te doen zoals u dat zelf zou doen. Een duidelijke verklaring dat u een bepaalde behandeling niet wenst - en daarvoor dus geen toestemming zou geven - zullen zorgverleners in principe respecteren.

Voor informatie over vertegenwoordiging en wilsverklaring zie de brochure: 'Wie beslist?'

Rechten van minderjarigen

De WGBO beschrijft ook wanneer kinderen mogen meebeslissen over hun medische behandeling. Ook als ze nog niet zelf beslissen, hebben ze recht op een duidelijke, begrijpelijke uitleg.

Kinderen tot twaalf jaar

Kinderen onder de twaalf jaar mogen niet voor zichzelf beslissen. Dat doen hun ouders of voogd. Maar zorgverleners moeten jonge kinderen wel op een begrijpelijke manier uitleggen wat er met hen gaat gebeuren.

Kinderen van twaalf tot zestien jaar

Kinderen tussen de twaalf en zestien jaar kunnen vaak goed hun situatie overzien en een eigen mening hebben over wat voor hen belangrijk is. Daarom is voor hun behandeling toestemming van de ouders én het kind nodig. Het komt voor dat zij het niet met elkaar eens zijn en het kind bij zijn mening blijft. Dan zal de zorgverlener in principe doen wat het kind vraagt. Tenminste als dit overeenkomt met zijn beroepsregels.

Kinderen vanaf zestien jaar

In de WGBO hebben kinderen vanaf zestien jaar dezelfde rechten als volwassenen. Zij mogen dus zelf samen met hun zorgverlener beslissen over de behandeling. Daarmee hoeven hun ouders niet in te stemmen. De ouders krijgen ook alleen nog informatie over hun kind, als hij daar zelf toestemming voor geeft aan de zorgverlener.

Voor informatie over de patiëntenrechten van minderjarigen zie de brochure: 'Kinderen hun ouders en patiëntenrechten'

Recht om te klagen

In de relatie tussen zorgverlener en patiënt gaat soms iets mis. Ook in de gezondheidszorg heeft u het recht om dan een klacht in te dienen. Klagen over een medische behandeling is niet altijd gemakkelijk. Toch is het belangrijk dat u uw onvrede uit en iets met uw klacht doet.

Hoe dient u een klacht in?

Het is verstandig om eerst te praten met de betrokken zorgverlener. Misschien is er sprake van een misverstand of heeft u informatie verkeerd begrepen. Als u dit met hem bespreekt, kunt u samen naar een oplossing zoeken.

Komt u er samen niet uit, dan zijn er verschillende mogelijkheden om uw klacht in te dienen. Ziekenhuizen en instellingen hebben bijvoorbeeld een klachtenfunctionaris, waar u terecht kunt met uw vragen en klachten.

Voor informatie over het klachtrecht zie www.patiëntenfederatie.nl/themas/klachten-over-de-zorg

Rechten en plichten van de patiënt en zorgverlener

In deze brochure beschreven we al uw rechten als patiënt, zoals het recht op duidelijke informatie, de eis om toestemming te geven voor een behandeling en het recht op inzage in uw dossier. Als patiënt heeft u ook plichten. En zorgverleners hebben ook rechten én plichten.

Welke plichten heeft de patiënt?

U moet de zorgverlener zo duidelijk en volledig mogelijk informeren. Alleen dan kan hij een goede diagnose stellen en u deskundig behandelen. Ook moet u binnen redelijke grenzen zijn adviezen opvolgen. Ten slotte moet u de zorgverlener of de instelling (bijvoorbeeld het ziekenhuis) betalen. In Nederland is iedereen verplicht om hiervoor een zorgverzekering af te sluiten.

Welke rechten heeft de zorgverlener?

Een zorgverlener heeft het recht om zijn eigen beslissingen te nemen. Hij hoeft niet zonder meer te doen wat u of uw vertegenwoordiger van hem vraagt. Zijn eigen deskundigheid en overtuiging spelen een grote rol bij zijn beslissing. Als een zorgverlener vindt dat een bepaalde behandeling medisch niet noodzakelijk is, mag hij weigeren deze uit te voeren. Hij heeft een professionele verantwoordelijkheid. Zo zal een arts alleen behandelingen uitvoeren die hij medisch verantwoord vindt.

Plichten van de zorgverlener

De belangrijkste plicht van een zorgverlener is het verlenen van goede zorg. Daarnaast gelden voor hem de regels uit de WGBO zoals beschreven in deze brochure. Zo moet hij u onder andere goed en volledig informeren en uw toestemming vragen voor een behandeling.

Het Nationale Zorgnummer

Heeft u na het lezen van deze brochure nog vragen? Neem dan contact op met het Nationale Zorgnummer. Daar kunt u terecht met vragen over zorg en zorgverzekering, over uitkeringen, wonen, vervoer, inkomen en patiëntenrechten. Ook kunt u bij het Nationale Zorgnummer terecht voor informatie over en het aanvragen van een niet-reanimerenpenning.

**Telefoon: 0900- 23 56 780 (20 cent per gesprek)
van maandag tot en met vrijdag van 10.00-13.00,
of www.nationalezorgnummer.nl**

Nuttige links

Adviespunten

Landelijk Meldpunt Zorg

www.landelijkmeldpuntzorg.nl

Nationale Zorgnummer

www.nationalezorgnummer.nl

Adviespunt Zorgbelang

www.zorgbelang-nederland.nl

Informatie

Zorgkaart Nederland

www.zorgkaartnederland.nl

BIG-register

www.bigregister.nl

www.kiesuwhuisarts.nl

Uitgave

Patiëntenfederatie Nederland

Postbus 1539

3500 BM Utrecht

030 297 03 03

info@patientenfederatie.nl

www.patientenfederatie.nl

Patiëntenfederatie Nederland vertegenwoordigt ruim 200 patiëntenorganisaties.

Wij maken ons sterk voor alle mensen die zorg nodig hebben.

Voor meer info: <https://www.patientenfederatie.nl/algemeen/samen-de-zorg-beter-maken>

Utrecht, 2019